

საღიგისიო საქმისი

მეზარცხენოლა ქართულ ლიტერატურაში.

საბჭოთა წესწკობილების დამყარების შემდეგ საქართველოში შეიქმნა ახალი ყოფა. სასიციოცხოლო ინტერესი ძოითხოვდა არსებულ ლირებულეობათა გადაფასებას. ახალი ყოფის მიხედვით უნდა შექმნილიყო სამყაროს ახალი გაგება. ამ გაგების გადმოსაცემად — ახალი განცდანი და გახწყობილებანი.

ამ ნიადაგზე შეიქმნა ახალი ლიტერატურული ორგანიზაცია „ქართული ფუტურიზმის“ სახელით. მიზანი იყო: ტრადიციული და ტრადიციული გემოვნების დაშლა, ნაკვლად-კი, ახალი გემოვნებისა და ახალი ფაქტების შექმნა. ეს საქმე მოითხოვდა დიდ ბრძოლას, გულწრფელობას და პიროვნულ კულტუროსნობას.

მაგრამ სამიოდე წლის შემდეგ ამ ნიადაგზე მივიღეთ შხოლოდ კარიერისტი ბუნტარების ახალგაზდობა და არა ნამდვილი მემარცხენე შემოქმედნი.

ეს ვიგობენი ჟურნალი „მემარცხენეობის“ გამოსვლით. ჩემთვის, როგორც ქართული ფუტურიზმის ერთ-ერთ მთავარ ორგანიზატორისათვის, ძნელია ამ ჟურნალის მასალების გარშემო ლაპარაკი, მაგრამ საჭიროა დროზე შეჩერდეს ის ხალხი, ვინაც დაჰყარა ყოველივე ტაქტი, ქართული ლიტერატურისა და აზროვნების პატივისცემა:

ჟურნალ „მემარცხენეობის“ დეკლარაციაში ნათქვამია, რომ „ჩვენ ვიბრძვით გემოვნების დიქტატურისათვის, რადგან ჩვენ ვართ დასრულებული და უკანასკნელი მიღწევა ქართული ხელოვნების“ —ო.

ამ განცხადების დავიწყება ისევე შეიძლებოდა, როგორც ერთ დროს გამოქვეყნებულ „კრონოსის სარკის“ დე-

კლარაკიისა, მაგრამ ქართული ლიტერატურის დღევანდელი პირობები და ერის სოციალური მდგომარეობა, მოითხოვს გადამჭრელ პასუხს: აქვს რაიმე რეალური ღირებულება ასეთ განცხადებას თუ არა? პასუხისათვის დაუახლოვდეთ ჟურნალის შინაარსს და მის „მემარცხენეობას“.

ხელოვნებაში მემარცხენეობა მარტო თქმით დარჩება თუ მხატვრული ფაქტი არ გვაძლევს: 1) ენის რევოლუციას; 2) სიტყვის ქმედითობას, აზრისა და ხმის მიხედვით. 3) შინაარსს; 4) სიახლეს და ბოლოს; 5) ენის ცოდნას. გარდა ამისა, ვერც ერთი ქართველი ლიტერატორი, მით უმეტეს მემარცხენე, ერთ სტრიქონსაც ვერ გაშლის, თუ გარკვეული არ აქვს ხელოვნების დამოკიდებულება პოლიტიკასთან. ამ მდგომარეობას, ყველაზე მწვავედ, ქართველი ხელოვანი გრძნობს.

დაუბრუნდეთ ჟურნალის მასალებს და გავეცნოთ „დამთავრებულ და უკანასკნელ მიღწევებს ქართულ ხელოვნებაში“.

ჟურნალი იხსნება მეთაურით, რომელსაც დეკლარაციის ხასიათი აქვს. მეტად ბუნდოვან შინაარსიდან ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ დეკლარაციას უშთავრესად პოლიტიკური ხასიათი უნდა ჰქონდეს.

ალბათ ამიტომ სურთ: „გააერთიანონ მხოლოდ ის მუშაკები, რომელნიც ნამდვილ მემარცხენე პრინციპებით ასრულებენ სოციალურ დაკვეთას, რასაც მათ საბჭოთა საქართველო უყენებს“. ამჟვე დროს ისინი ებრძვიან ინდუსტრიალიზმის იდეის აგიტაციას: „აქვე ჩამოყალიბდა ჩვენი ინდუსტრიალიზმის გაბნალება და რელიგიურ ფატილიზმამდე (?) დაყვანა“. არა მგონია, რომ ეს იყოს „დაკვეთის“ კარგათ შესრულება. საბჭოთა საქართველო ესაიწყებს წარმოების განვითარებას. ამ საქმისათვის გაწეულ აგიტაციის წინააღმდეგობა „დათვურ სამსახურს“ ნიშნავს.

სხვადასხვა რუსულ ჟურნალებიდან ცუდათ გადმოქართულებული წინადადებებით, შეკოწიწებულია მემარცხენეობის გაგება. მაგრამ თავისებური ლოგიკით: „მემარცხენეობის“ მიზანს შეადგენს ჩამოყალიბდეს ნამდვილი მემარცხენე ხელოვნება“. განა შეიძლება, რომ მემარცხე-

წეობას ასეთი მიზანი არა ჰქონდეს? საინტერესოა დეკლარაციის ავტორებს როგორ აქვთ წარმოდგენილი „ნამდვილი მემარცხენეობა“. აი როგორ: „ებლა მთლიან მემარცხენე“ ფრონტში შედიან: ფუტურისტები, კონსტრუქტივისტები, მემარცხენე პოეტები, ბელეტრისტები, მხატვრები, კინო რეჟისორები, კლუბის მუშაკები და ახალგაზრდა (მოხუცებმა რა დააშავეს? ბ. გ.) თეორეტიკოსები“. დარწმუნებული ვარ, — მკითხველის სურვილი იქნება გაიგოს: ვილას ებრძვიან ამ დეკლარაციის დამწერელნი. ვინლა დარჩა? შეიძლება დეკლარაციის ავტორებიდან ასეთი პასუხი მივიღოთ: „დაგვაევიწყდა ყველა „ები“ს წინ მიგვეწერა „მემარცხენე“. მაგრამ თუნდაც რომ მიაწერონ საჭმეს მაინც არ შევლის; და საქმე კი იმაშია, რომ, ვისაც მემარცხენე ხელოვნების ოდნავი ვაგება აქვს, იცის ის პრინციპიალური და ყოველად შეუთავსებელი განსხვავება, რომელიც ჩამოთვლილ დარგებში არსებობს. როგორ შეიძლება ა. განის კონსტრუქტივიზმი მოთავსდეს თუნდ ჩიჩერინ-ზელინსკის, ან როდჩენკოს კონსტრუქტივიზმთან? თუმცა ყველანი კონსტრუქტივისტები და მემარცხენეები არიან. აგრეთვე მემარცხენენი არიან რევოლიუციონური კოლექტივებში შემავალი პოეტები და მემარცხენენი არიან „Исех“-ის პოეტებიც. რომ არ შეიძლება მათი ერთად მოთავსება? ასევე ითქმის მხატვრებზე და კინო რეჟისორებზე. კლუბის მუშაკების და ახალგაზრდა თეორეტიკოსების მემარცხენეობა, ისეთივე გაუგებრობაა, როგორც ამ დეკლარაციის მემარცხენეობა. ამასთანავე განა არ შეიძლება ფუტურისტი, იმავე დროს იყოს მხატვარი, პოეტი,, კინო რეჟისორი? ფუტურიზმი ხომ დინამიკას ნიშნავს და როგორ შეიძლება მისი მოქცევა სტატიურ ფორმაში? ეს აშკარა გაუგებრობაა როგორც ფუტურიზმის, აგრეთვე მემარცხენეობის პრინციპებისა.

მაგრამ — „კოკასა შივან რაცა სდვას, იგივე წარმოსდინდება“. ამას უფრო ნათლად დაეინახავთ „პრაქტიკის გარჩევის დროს. მემარცხენეობის ნაცვლად შეგვრჩება სიმბოლოზში და ყანწელების სურროგატი. ამიტომ არ მიკვირს მემარცხენეობის ასეთი „მისტიფიკაცია“.

რაც ვსთქვი. ეს არის დეკლარაციის შინაარსის მთავარი ლერძი, თუ, რასაკვირველია, გამოვაცლებთ ქართული მწერლებისადმი მიმართულ უშუალო ლანძღვას, ის „ახალი“ რომელიც ამ დეკლარაციაში არის გამოთქმული, დღეს ყველა „კომსოპოლისტმა“ იცის. იცის რომ: „აღმშენებლობითი ყოფა დღეს, თავის ნაწილად აცხადებს ხელოვნებას და მას ორგანიზატორის მოვალეობას აკისრებს“. (როგორც აქ, ისე ყველგან დაცულია დეკლარაციის მართლ წერა. ბ. დ.).

დეკლარაციაზე ხელის მოშწერნი, შეიძლება, მემარცხენეობის გაგებაში შესცდნენ, მაგრამ შეიძლება რომ ეს შეცდომა კარგი ქართული ენით გამოთქმულია. ენის ცოდნა ხომ განსაკუთრებით სავალდებულოა მისთვის, ვინც იბრძვის „გემოვნების დიქტატორისაჟის“. ვნახოთ ამ დეკლარაციის ქართულიც. მხოლოდ ამონაწერებს მოვიყვან. მჯერა, მკითხველისათვის, უკომენტარიოთაუც წათელი იქნება „ქართული ენის უკანასკნელი მიღწევა“.

„ჩვენ რეჟისალობის სტრუქტურას „სპეც“ სიმბოლისტებიც. დაესესენ“.

...დაასვა თავისი გაცვეთილი ესტეტიზმის დალი“.

„აქედან გამომდინარეობს ყოფის მასალებრივობისა და ცხოვრების შეგნების პრინციპი“.

„ეს კადრი იბრძოლებს... ფსევდო მემარცხენეობის მოსპობისათვის, ცხოვრების აღმშენებლობითი პრინციპების განმტკიცებისა და თანამედროვე ადამიანის გაგების ჩამოყალიბებისათვის“.

„ჩვენ ვიბრძოლებთ ლიტერატურის მეშინური მიმღეობის წინააღმდეგ, კონსტრუქტივიზმისა და სიმბოლიზმის შედეგების სურვილების მოსასპობათ ყოფის სტატიკისა და მისი გადაღების წყურვილების ჩასაკლავად“.

„ჩვენი მიზანია თანამედროვე ყოფის დგამის გრძობა და აქედან მშენებლობითი წარმოება მომავალ ცხოვრებისა“.

„საბჭოთა საქართველოს მასალებრივი სპეციფიკა“.

ესაა „გემოვნების დიქტატორთა“ დარბაისული და „ტკბილსასმენი“ ენა!

გარდა დეკლარაციისა, მემარცხენეობის შინაარსს არ-
კვეს. ბ. ჟღენტი წერილიც; ვინაიდან დეკლარაციის მი-
ხედვით შეუძლებელია გავიგოთ, თუ რა არის მემარცხე-
ნეობა, — იქნებ ჟღენტის წერილმა დაფაროს ეს ნაკლი-
ენახოთ.

წერილის სათაურია: „მემარცხენეობის საზღვრები“
უნდა ვითქვით, რომ ბ. ჟღენტი, შეიარაღებული მემარ-
ცხენე ხელოვნების თანამედროვე მიღწევებით, მემარცხე-
ნეობის ციხეს, შიგნიდან იცავს.. მაგრამ ასეთი გაგება
შემცდარი გამოდის: ბ. ჟღენტი „წარსულის ესთეტიური
ტრადიციებით“ მისდგომია მემარცხენეობის სიმაგრეს და
„მტურმ“-ით უნდა აილოს. იბრძვის ვეჭილურ ლოლიკითა
და მამაშვილური თეორიით. „კიდევ სჭრის და კიდევ კე-
რავს“. შეკერილია ხუთი გვერდი აბდა-უბდა. წერილის ში-
ნაარსზე არ ვილაპარაკებ, რადგან არაერთგვაროვანი შინაარსი,
გარდა გაუგებრობისა აქ არ არის. ჟღენტი ამბობს:

მატერიალურ კულტურის ანალოგია არ გამოდგება
სულიერი კულტურის, იდეოლოგიისა და კერძოთ ხელოვნ-
ების მიმართ და იმავე დროს: „მემარცხენე ფრონტი
ხელოვნებას აცხადებს სავსებით უტილიტარულ, პრაქტი-
კული მნიშვნელობის კატეგორიით“. ამას ჰქვია: „ღმერთ-
საც და ეშმაკსაც“. ასეთი წინააღმდეგობებით არის აქრე-
ლებული მემარცხენეობის უბრალო გაგება.

საინტერესოა ჟღენტის სოციალური მიდგომა ხელოვნ-
ებასთან: „ორი კულტურა (კაპიტალისტური და კომუნის-
ტური) ერთსა და იმავე ნივთობრივ ბაზისზე შენდება. ეს
ორი კულტურა ურბანული, ინდუსტრიული ხასიათი-
საა, ამიტომ მათი მასალობრივი ინვესტირები პრინციპია-
ლურად ერთგვარია. ახალი კულტურა გულისხმობს მხო-
ლოდ გადაღებებს“. ცხადია, პოლიტიკური ეკონომიის
პირველი ფურცელიც არ წაუკითხავს ამის დამწერს.

ჩვენთვის ბ. ჟღენტის მემარცხენე პრაქტიკა უფროა სა-
ინტერესო. თვით ჟღენტის თქმით: „ხელოვნების გამარ-

თლება შემოქმედებითი პრაქტიკაში მდგომარეობს". უნა-
ხოთ როგორია ჟღერის მემარცხენე „შემოქმედებითი
პრაქტიკა“.

როგორც სჩანს, ჟღერს ლექსების წერა მიუტოვებია
და ეს წერილი არის მისი პრაქტიკა. გავიხსენოთ ზემოთ
გამოთქმული მემარცხენეობის დამახასიათებელი თვისე-
ბები როგორც ენის, ისე სიტყვის რევოლუციისა და ასე
მიუღღებთ ამ პრაქტიკას. გავეცნოთ „ესთეტიურ ტრადი-
ციებიდან განთავისუფლებულ“ ჟღერს.

„კოლიზიები“, „სფეროში“. „რესტავრაცია — აი-
ტენდენცია“. „მონოპოლიურ პრეტენზიის ტონი“. „ტრა-
ფარეტისა და რუტინის აგრესიული“. „დემარკაციით“.
„ქიურეატერი“. „პოსტულაცია“. „ფორმაციისათვის“. „პო-
ზიტიური კონცეპცია“. „კულტურული პროგრესის თვალ-
საზრისით“ (ნუთუ არსებობს კულტურული რეგრესი?
ბ. გ.) „ინტენსიური“. „ტრანსფორმაციისათვის“. „იდეალი-
სტურ“. „დუალისტური“. „პოეტისათვის“. „ბაზისზე“.
„თემატიკა“. „იმპულსი“. „იმანენტური“. „ფორმებში მო-
ქცევაში“. (სადაური ქართულია? ბ. გ.) „პრიორიტეტს“.
„რანენტური ტრანსფორმაცია ფორმალური რევოლუცი-
ციით“; „არგუმენტაცია ფორმალურ რევოლუციისა“.
„ენტუზია“. „იზოლიაცია“. (ეტყობა იურიტიკა! ბ. გ.)
„პროგრესიულ სოციალურ იდეათა საწყისი პოეტ ჰეზიო-
დეს სიმღერებიდან მოდის“. (იქნებ ადამიდან მოდის? ბ. გ.)
„ინდეფერენტისმს“. „სოციალური ყოფის ფორმაციაში“.
„მეტაფიზიკურ ესთეტიკაში“. „ილიუზიას“. „თვით
მყობადი მხატვრული ფაქტების პროდუქციით“. „ნიეთო-
ბრიუ სამყაროში“ (სად არის უნიეთო სამყარო? ბ. გ.).
„პერკეპციით“. „თვალსაზრისებს“ (ქართული არ არის
ბ. გ.). „კულტურული კოლიზიები“. „უნივერსალური
მანტრებით“. „შემოქმედებითი პრაქტიკაში“ (თუ პრაქტი-
კაა, შემოქმედებაც იქნება. ბ. გ.). „თავისებური, სპეცი-
ფიური“. „კოლიზიის რეზონანსს“. „კულტურული
პროგრესი აუდიტორიის“ (სად გავიწილა უკულტურო
პროგრესი? ბ. გ.). „კონსერვატიულ ტრადიციებს“. „ახა-
ლი იდეოლოგიის. ახალი ფსიხიკის. ახალი საზოგადოებრი-

კობის ფორმაციისა“ „გაბანალებისა და ეულგარიზაციის“.
ესა ელენტის „სიტყვის რევოლიუცია“. სადღა უნდა
წავიდეს მემარცხენეობის გაბანალება, ამას იჩით?

საე სკოის ბ. ელენტი „მთელი თაობის, მთელი კულ-
ტურის საკითხს“ ჰე მგონია ასეთ „მემარცხენეს“ აე უნდა
პქონდეს. ნორიალური უკლება ილაპარაკოს „ცხოვრების
შშენებლობასა და ორ გაჩაზაციაზე. ეს მემარცხენეობა „სა-
ბქოთა საქართველოს სოციალური დაკვეთა?“ თუ „ხე-
ლოვნება ცხოვრების ორგანიზაციული ელემენტია“, —
ელენტის ხელოვნება ამ საქმეს ვერ მიეკარება.

მე მგონია, რომ მემარცხენეობა იგივეა, რაც ფუტუ-
რიზმი. ფუტურშიზმი ნიშნავს რევოლიუციას ხელოვნებაში.
მემარცხენეობას მუდამ ორი მომენტი ახასიათებს: ამბოხე-
ბა და შემოქმედება. ამბოხება იწყება მაშინ, როდესაც ხე-
ლოვნების რომელიმე დარგი ევლარ აკმაყოფილებს გან-
ვითარებულ გემოვნების მქონე ხელოვანს. ასეთი ხე-
ლოვანი იწყებს შემოქმედების ძველი გაგების დაშლას.
ეს პროცესი მასიურად ხდება განსაზღვრულ პერიოდში,
ინდივიდუალურად — ყოველთვის. როდესაც მასიურ-
დება დაშლა, — ზოგიერთი ხელოვანის გემოვნება მას არ
უერთდება. აქედან იწყება „მემარჯვენეობა“. ვინც ინ-
ტელექტუალურად ვანიცდის ამბოხებას, თავის თავად ხდე-
ბა „მემარცხენე“ ამბოხების პერიოდი ხელოვნებაში, არის
პერიოდი ანალიზის. ეს არის ხელოვნების გაგება და არა
შემოქმედება. მემარცხენე შემოქმედება ნიშნავს საგნებისა
და განწყობილებების დალაგებას ისე, როგორც ამას მოი-
თხოვს ზასიათი ამბოხება განცდილ ხელოვნებისა. ამ დროს
მოქმედობს გემოვნებით გამართული ნიჭი, და არა ფიქრი
მემარცხენეობაზე ან მემარჯვენეობაზე. თუ ხელოვანს არ
უგოდენია უვარგისობა გაბატონებული გემოვნების და ამ-
ბოხებით არ შეუქმნია სრულიად ახალი გემოვნებით გა-
მართული გაგება. — ის მემარცხენეთ ვერ გამოდგება. და
თუ მემარცხენეობას დაიწყებს, — მისი შემოქმედება იქ-

ნება ტენდენციური. მისგან დალაგებული განწყობილებები და საგნები-კი — შემარცხენე გემოვნებას მოკლებული (როგორც მაგ., ელენტის ლექსიკონი).

მიზანძვით გადმოღებული ამბობება, უაზროა, უსიცოცხლოა და გაუგებარი. ყოველ მემამოხეს ეს უნდა ახსოვდეს. საკუთარ მდგომარეობის გარეშე დაწყებული მემარცხენეობა ხელოვნებაში უფრო გაუმართლებელია, ვიდრე პასივისტების თავგანწირვა და მემარჯვენეთა „ჩამორჩენილობა“. საკუთარ მდგომარეობის გარეშე დაწყებული მემარცხენეობა, მუდამ პროტინციალიზმში გადადის.

ამ სიმათლის გრძნობა ყველაზე დიდი ტყვიელია ნამდვილ მემარცხენე ხელოვანისათვის, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც გამოწვეულია საკუთარი (ეროვნული) ლიტერატურის უცოდინარობით.

ქართული ხელოვნების მემარცხენეობა, უმეტეს შემთხვევაში, გათაბსირება ყოველგვარი მემარცხენეობის. სიტყალისათვის განვაგრძოთ ეურნ. „მემარცხენეობა“-ს გაცნობა.

ქართულმა შემოქმედებამ იქის ორნაირი განწყობილება: ერთი იქნება სოციალური ემოციებით, მეორე — ლირიკით. პირველ შემთხვევაში, შემოქმედების შინაარსია ისტორიული პატრიოტიზმი, რომანტიული იდეალიზმი და დემოკრატიული მოტივი. მეორე შემთხვევაში, — ჭარბობს ნილილისტური სენტიმენტალიზმი. წმინდა ლირიკა იშვიათია, რადგან, საქართველოს პოლიტიკური მდგომარეობა მძლეთ მოქმედობს პოეტზე. ამიტომ, ქართული ლირიკა, უმთავრესად, პატრიოტიზმში ან უტროგრავიაში იხრება. ამით აიხსნება ქართული პოეზიის ერთფეროვანებაც, ასეთი განწყობილებით დალაგებული საგნები, მისტიურ სახეს იღებს, საგანი ჰკარგავს რეალურ თვითღირებულებას და გადადის ასტრალურ ყოფაში. ასტრალური საგნობრიობით მოცემული სახეები, მუდამ ბუნდოვანია და სუბიექტიური. ასეთ შემთხვევაში საგნის სახე იკარგებან სიმბოლიზმით ან ალევორიით.

ქართველი ხელოვანი, მხოლოდ მაშინ იქნება მემარცხენე, თუ შესძლებს ამ განწყობილებების გარდაქმნას,

თუ შემოქმედებას გაანთავისუფლებს ისტორიული და ეტნოგრაფიული პატრიოტიზმიდან, თუ შექმნის ახალ ეროვნულ განწყობილებებს და საგნებს აითვისებს როგორც თვითმყოფ ღირებულებებს და არა როგორც სიმბოლოს, ან ალევგორიას. ეს იქნება იდეოლოგიური მხარე მემარცხენეობის.

ახალი იდეოლოგიის გაშლისათვის საჭიროა თქმის ახალი ტექნიკა. ტექნიკა გულისხმობს ენის რევოლუციას და სიტყვის შექმნას, ხმოვანების (ბგერის) და აზრის მიხედვით. ეს არის მემარცხენეობის „სიმძიმე“. ამ ლაბორატორულ შრომისათვის საჭიროა არა მარტო „ზეშთაგონება“, არამედ დიდი ერუდიცია და მხატვრული კულტურა. მემარცხენეობაში ვერ გამოდგება საშუალო კულტურის შემომქმედი. ნათქვამს უნდა დაუმატოთ კიდევ, ერთი მთავარი თვისება მემარცხენეობისა: კონკრეტობა. ვინც ამას ვერ შესძლებს — მემარცხენე ვერ იქნება.

ენახოთ, როგორი სიახლე შეაქვთ ჟურ. „მემარცხენეობი“-ს ავტორებს და რამდენად მემარცხენეა მათი თქმის ტექნიკა. წერილები ენახეთ. გადავიდეთ ლექსებზე.

ჟურნალი იხსნება ალხაზიშვილის ლექსით: „ბანხაი-შანხაი“. იწყება ასე: „მძიმედ გადმოეფარა შუადღე ქალაქს“. ამის შემდეგ მკითხველის წარმოდგენას ეფარება ასეთი სტრიქონები:

„ზანტი ნირვანა ოპიოფაგები.
მომაკვდინებელი ჰაშიშით თრობა.
იბრძვის ჩინეთის მშრომელი მკლავი.
ჩაქუჩი. ნამგალი. მაგარი მუშტი.
გასწორდი წელში. ასწიე ხელი.
ათასწლოვანი თვლებმა მოიხსენ.

არ სჩანს არც ერთი ოდნავ გამართული სტრიქონი. ავტორი იბრძვის „გემოვნების დიქტატურისათვის“, მაგრამ წინდაწინ დავარწმუნებთ სრულის იმედით — დამარცხდებიან. ა. ამ, ვითომდა, ლექსში არამც თუ პოეტი — პოეტის ლანდიც არა სჩანს. მემარცხენეობაზე ლაპარაკი ხომ ზედმეტია.

ბ. აბულაძე სანდომიან პოეტად მოსწონს ჟურნალში. მისი ლექსი: -ტფილისის მზეზე“ უფრო იდეოლოგიურ

მემარცხენეობის შესახებაა ნათქვამი: აბულაძე სწუხს, რომ —

„ყველა პოეტი ისტორიზმის დარჩენილ ნაგავს მოათრევს მუხის ჯაგლავ ცხენით და სახელოებით“.

ნაგავი შემოუთრევია ნ. ბარათაშვილს. აბულაძეს გული მოსვლია და სწერს:

„ოითქოს მამბეზრებს ბარათაშვილი

და უზრდელობით გულ მოსული, მე ვიგინები“

საგნებს ალაგებს სიმბოლიური ხედვით და ლექსიკონიც სიმბოლიური აქვს!

„თორმეტმა გულმა გადიარა ცაზე ტეცხლივით,

თორმეტჯერ მტყვარი ახმურდა ახალ ლანდებით.

ჩვენ ვართ მტრედები, ვერიდებით მარტო ხეტიალს“.

...„ეფრინაეთ ჰაერში მეგობრებო როგორც ბურუსი“.

იქვეა აბულაძის მეორე ლექსი „ბუტაფორია“.

დ. გაჩეჩილაძის მემარცხენე გამოცემაში გამოშვებ: ნიშნავს გემოვნების სრულ დაკარგვას. ამას თავიდანვე გეიმტკიცებს მისი ლექსი „ხელიმ ხანი“:

„როცა მყინვარზე ღრუბელი კრიახებს,

როცა ვარსკვლავები უფრავენ ცაშივე,

სივრციდან ამოჭრის ორბი გამჭრიახი

და ცაზე ფართხალით მიცურავს გაშლილი“.

როგორ მოახერხა ღრუბელმა აკრიახება? რამე აკრიახა, ან რაა ეს „უფრავენ“? ეს ლექსი მართლაც რომ ფართხალით გაშლილი ცურავა.

ფრინველი მაშინ ფართხალობს, როცა თავს მოსჭრიან.

ეს პოზა ამ ჟურნალისათვის შესაფერი „მემარცხენეობა“ არის.

ეტყობა, რომ ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიას მემარცხენეობა და უნიკობა ერთი და იგივე გონია.

მხოლოდ ნ. შენგელაია მოსჩანს თავისუფალი, ისტორიზმისა და ყოველგვარ მანიაკობიდან. გრძობს სიტყვის ფიზიოლოგიას. თუ ზოგიერთ პრიმიტიულ რითმებს გამო-

ვაკლებთ, — მისი მოკლე და მოკვეთილი ლექსები, ქმნიან საღ განწყობილებას. ლექსები ბევრს კარგავენ ეტნოგრაფიით. მემარცხენე გაგება, შენგელაიას ლექსებში, ტყუი-

ლად არ უნდა ვეცებოდ. გამართული სტრიქონები-კი, მხოლოდ ავტორის კულტურულ გემოვნებას ამტკიცებს. სალად არის ნათქვამი:

„მინდორს წვიმა მოსდევს შავად
ქორი წარბი დარბის ქარზე.

მზე ვაკიედ მთაზე ავად
და ახველებს ჯიხვის რქაზე

მზე შინა და მზე გარეთა (ხალხურ, ლექსის სტრიქონებია. ბ. გ.).

კლდე გარს შემოსული,
მთამ იმატა, მზე გარეტლა
და ამოხდა სული“.

ნ. ჩაჩავა შემარცხენეობისათვის თავ დადებული იყო. უფრო ახლო იდგა თანამედროვეობასთან, მაგრამ ლექსს კუდი ქართულითა სწერს. გაუმართლებელია ხალხურის იმიტაცია. ხალხი არას დროს არ ამბობს ასეთ „კლექიან“ სიტყვებს:

„გულს ჯაერი საღმე ვადაღრღნის,
გულს, გაზრდილს მიდორ ველათა“.

ხალხურ შემოქმედებაზე დაყრდნობა იყო ჩემი ლოზუნგი. ი. ჟურნალ H_2SO_4 -ში ვადაქრით განეაცხადე: „ხალხურია თქმა არის: საწყისი ჩენი სიტყვის“. ამას ვამბობდი იმ აზრით, რომ ყოველგვარ შემოქმედება, უნდა იყოს ნათელი და გასაგები (დაშავდასაბუთებელი თვისება ხალხური შემოქმედებისა) ამ-ი ძილწეული იქნებოდა ორი მიზანი: ქართულ ეპოქედებიდან განიდევნებოდა მისტიციზმი და განახლებული შემოქმედება დაუახლოვებოდა ნამდვილ ქართულ კლასიციზმს, (ნაწილობრივ მე-18-ტე და 19-ტე საუკუნების გამოკლებით). ეს აზრი ისე იქმნა ვაგებული პრაქტიკაში, თითქოს პროვინციალიზმების შემოტანა ნიშნავდეს ხალხურ საწყისს.

ნ. ჩაჩავას მეორე ლექსი: „ლაპარაკი შოფერთან პოეტების გასაგონად“, უფრო მეტი კუროზია. სჯობდა, რომ არავის გასაგონად არ დაწერილიყო ეს ლექსი:

„გააკეთებდა (ავტომობილს) საცოდავი ჯემს
ან და მისი ძმა“.

ჩაჩევას აზრით ეს ნიშნავს „ყოფასთან მისვლას“. ჩაჩევას ლექსი გვათქმევინებს, რომ ასეთი პოეტის მემარცხენეობის ნიჭი გამართულია კუზიანივით.

ს. ჩიქოვანი საერთოდ წერს წერილებს და ამ ფურცალში მოთავსებული წერილები, უშუალოდ უკავშირდება სხვაგან დაბეჭდილ მასალებს. ესლა საინტერესოა ჩიქოვანის ლექსების განხილვა და ამ ლექსების მემარცხენეობის გამორკვევა:

პირველი ლექსია: „პოემიდან: ჩემი დანაშაული“ წვიმების ქვეშ“.

შინაარსი: პოეტი ვილაც უხილავთან მოგზაურობს. მოუსწროთ წვიმამ და ძალიან დასველდნენ. გაშრობის იმედოც-კი დაჰკარგეს. უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს უხილავი, ქალიშვილია. ამას ვიგებთ ორმოცდა მეთორმეტე სტრიქონზე.

ამ მდგომარეობაში დაუსლამოვდათ. ლექსიც თავდება. მკითხველი სრულ გაუგებრობაშია. განწყობილება რჩება, ბოღვის.

ენახოთ ამ სენტიმენტალურ და სიმბოლისტურ შინაარსს როგორი წინადადებებით შლის. იქნებ ენის რევოლუციით მაინც იძლევა მემარცხენეობას:

„ახლა ვიგონებ გამოვლილ თვეებს მთა წმინდის გავლა“ (უნდა ვიფიქროთ, რომ ამბავი ჩუღურეთში ხდება. ზ. გ.).

„ავალობდნენ მთიდან მთები წვიმის ჰანგებით“.

„ჩვენ ვდგევართ შორს“.

„წვიმა ჩამოდის, აკენესებს სიმებს, დანესტილ სიმებს, წვიმა წუხილს შლის ამ მწუხრს აკენესებს“

„მთა წმინდის წუხილს ეს წვეთები ესხურებიან“

„შორს მოტეხილი ხე — ბავშვივით ჰყვირის“ (ჩუღურეთში? ბ. გ.).

„მუხლებში შიში: — ჰკრთი და კანკალე“.

„წვიმის თმებიდან ჩვენ გავიგონებთ დანესტილ ტირილს“.

„უხედავდი დღეს შენ ქუსლებთან სულს რომ ჰკლავდა“

„სოველი ვრჩებით მსოფლიოში მხოლოდ მე და შენ“.

68 სტრიქონიან ლექსში, „წვიმა“ „წვეთები“ და „წუხილი“ განმეორებულია 28-ჯერ. ესლა, განსაკუთრებით, ენახოთ ამ ლექსის ლექსიკონი:

„ტრფობით“. „სიბრაალულით“. „შრიალით ამონა-
კენეს“. „აგალობდენ“. „წვიმის ჰანგებით“. „წვიმის სი-
მებს“. „აკენესებს სიმებს“. „დანესტილ სიმებს“. „მწუხრს
აკენესებს“. „შრიოაჰ(?) წვიმას შლის“. „გვისველებს
სულს“. „ჩამოდის სულში დანესტებული“. „სხეული გი-
თრთის“. „წვეთთა სიმები დანესტავენ ღრუბლების ნა-
ღველს“. „მთა წმინდის წუხილს“. „ჩემი ნუხილი“. „წვი-
მის სევდებს“. „წვიმის პლაში“. „დანესტილ ტირილს“.
„ქაობუქები“ დაკონკილები“. „წვეთთა შრიალი შტოთა
კალმებზე“. „ჩემო კარგო“. „წვეთთა დარდით“. „ტან-
ჯვა“. „მტანჯველ მოხეივებს(?)“ „სინდისის დაერჩი ამა-
რა“. „ედოლით“. „და მთიდან მთები შავდებიან აკენესე-
ბული“.

ესაა ჩიჭოვანის პოეტური მემარცხენეობა.

მეორე ლექსში იგივე ავტორი თავის პოლიტი-
კურს იდეოლოგიას ამჟღავნებს. ჩიჭოვანის პოეტუ-
რი მემარცხენეობა ენახეთ. გავეცნოთ მის პოლიტი-
კურ იდეოლოგიის მემარცხენეობასაც. ლექსი: „მიძღვნა
სიკოლოზ ბარათაშვილს“.

ბევრჯელ წაეიკითხე ხსენებული ლექსი და ვერ გავი-
გე. მიზეზი, ლექსის უაზრობაა, თუ ცუდი ქართული, არ
ვიცი. ერთი ცხადია: ლექსს პოლიტიკური იდეოლოგიის
ხასიათი აქვს. ჩიჭოვანი შესჩივის ბარათაშვილს:

„მე შენ გასრულე, მაგრამ ჩემს შემდეგ ვინ შეასრულებს
ჩემს თქმულებებს,
ვინ მეტყვის მე; მადლობა შენ, წინაპარო, რომ აღრე
მოხვევ!“

ასე უმადური როგორ იქნება საქართველო? მით უმე-
ტეს, თუ ჩიჭოვანი მართალია, დაამტკიცეს, რომ „ბარათა-
შვილის სისხლი ჩემს ძარღვებში რომ სდგას, შთამომავ-
ლობას მე დაუმტკიცებ“. რა სჯობია ამას თუ კი ეს ასე
იქნება.

„საქართველო ფეხზე ადგომით ჩემში შენ წყლულებს
მოგესალმება“. უნდა წარმოვიდგინოთ, რომ ეს წყლულე-
ბი არის მთაწმინდის წყლულები:

მემარცხენეობაც აქეთ უნდა მოემართებოდეს და არა იმ უიმედობისაკენ, რომელსაც ამ ლექსში ვკითხულობთ:

„გამოსავალი ხალხში არ არის“.

თუ ხალხში არ არის გამოსავალი ნუთუ ამ სჭოლასტიური ქართულით დაწერილ ლექსში უნდა ნახოს ის ავტორმა?

მესამე ლექსი: „ქარბორია“ (?), უფრო „ლექსიკონებიდან ამოკრეფილ სიტყვების კატალოგს წარმოადგენს. ოცდა ჩვიდმეტ სტრიქონიან ლექსში ყველაზე „გასაგები“ სტრიქონია:

„ფაფარი, ფუნჯირი ფარდული, ორველი ცხენების“.

ვისთვის, ან რისთვის არის საჭირო, რუსული ფუტურისმის პირველი პერიოდის (კამენსკი) გამეორება?

ქართულ ლიტერატურას, უფრო დამუშავებული, მეტიც, წმინდა ფუტურისტული მიღწევებიც აქვს. ეს მიღწევები „მემარცხენეობის“ გარეთ არის და ბევრად უფრო ადრე (მე-18-ტე საუკ.) ბესიკის (ბესარიონ გაბაშვილი) სიმალღემდე, ჯერ ჯერობით, ვერც ერთი მემარცხენე ქართველი მწერალი ვერ მისულა.

მთავარია ნიჭი და აი ეს ნიჭი:

„ტანო ტატანო, გულწამტანო, უცხოდ მარებო!

ზილფო კავებო მომკლავებო, ვერ საკარებო! და

წარბ წამწამ თვალნო მისათვალნო, შემახარებო?

პირო მთვარეო, მომივონე, გზისა დარებო!“.

კიდევ:

„მე შენი მგონე, ჭირს შემკონე, დამწვი მალ ალო,

ზილფო ნაშალო, შემაშალო, კვლელო და ლალო,

მთიებო პირო, მიჯნურთ ჭირო, ბროლო და ლალო,

კეკლუცო, ნახო, შენ ლამაზო, ბროლ ფიქალარ!

...მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, ჩაველ ჭირებსა;

...დამანაროებრ მიმიზიდაე, ვკვავ ნამქირვებსა“.

უკითხოთ: ბესიკი უფრო თანამედროვე პოეტად მოს-

ჩანს, თუ თანამედროვე „მემარცხენეობა“?

უხლა ვნახოთ პროზის მემარცხენეობა.

აქაკი ბელიაშვილს ჯერ არ გამოუქვეყნებია არც ერთი დამთავრებული ნაშრომი. ამიტომ, ძნელია მისი პროზის შემარცხენობაზე ლაპარაკი. ერთი ცხადია: იცის თემის მიგნება და აქვს შემარცხენობის ყნოსვა.

ს. დოლიძე დებიუტანტია. სწერს კინო სცენარისტის სტილით. მისი ქართული ვაუმართავია. აქვს მიწვედრები და ორიგინალურად მოკვეთილი გამოთქმები.

ს. კასრაძე შემარცხენეთ არ გამოდგება გამოქვეყნებულ მასალების მიხედვით, თუმცა სიახლის გრძობა აქვს. ეს სიახლე სიმბოლისტური თვისებისაა. ჟურნალში დაბეჭდილი მასალა პატალოგიურია. პატალოგია შემარცხენობას არ ნიშნავს.

დემნა შენგელაია მოწადინებულია იყოს შემარცხენე, მაგრამ ამისათვის არა აქვს არც ინტუიცია და არც ნებისყოფა. როცა სკდილობს პრაქტიკით დაამტკიცოს თავისი შემარცხენობა, — სიტყვა უკანკალებს და აზრი ლალატობს. მისი შემარცხენობა პროვინციალიზმში გადადის.

დემნა შენგელაია პრეტენზიას აცხადებს შემარცხენე პროზის მწერალის სახელზე. ენახოთ მისი პრაქტიკა. ჟურნალში დაბეჭდილია „მუხა“ (ნაწყვეტი რომანიდან). შენგელაია ასწერს 1921 წლის თებერვლის უკანასკნელ დღეებს. ძალიან უტიფრად იგონებს ტფილისის დატოვებას მენშევიკების მიერ და ერთ ერთ სურათს ასე იძლევა:

„ენტოვკის კონდახი სახელოთი გაუწმენდიათ (გვარდიელებს. ბ. გ.), ზედ ტილები დაუსვამთ და ისინი გარბიან თოფის კონდახზე, ჯარის-კაცები ჩანდახან მიმართულელებს უსწორებენ, ჰყვირიან, აქეზებენ უცნაურ ბედაურებს და ასე არის გამართული საოცარი დოლი, რომელსაც მხოლოდ ჯარის-კაცი თუ მოიგონებს თავის გაძალღებულ სიცოცხლეში. მხედრები იცინიან და თან დედასა და ჯიღავს ავინებენ ამ ქერა ქალბატონებს და სანაძლეოდ თითო აბ სახარინს იგებენ.

ყველაზე მეტს ზემდეგი ატილა ბლავის, როყიანობს, მერე აიყვანს თავის გამარჯვებულ ფალავანს და ისევე იღლიაში ისევას“.

შენგელაიას რომ დაუჯეროთ, ეს არის მემარცხენეობა.. მე რომ მკითხოთ — ეს არის შენგელაიას მემარცხენეობის შესაფერისი ნატურალიზმი, იმ დამატებით, რომ აქ ნატურალიზმის ტენდენციურობა უსინდისობამდე მიდის.

ნატურალიზმის შემდეგ შენგელაია ვადადის „ტიპის“ შექმნაზე (რეალისტური მეთოდი), რამდენიმე გვერდის შემდეგ იძლევა რეალისტურად ხორც სხმულ იღვის აღწერას (სიმბოლისტური მეთოდი).

ამ რიგად, დემნა შენგელაია, ერთსა და იმავე ნაწარმოებში ურევს სამ მეთოდს: ნატურალისტურს, რეალისტურს და სიმბოლისტურს. ეს დაუსვეებელია მემარცხენეობაში და იმავე დროს არაფრით არ განსხვავდება ყველა მემარჯვენე (თანამედროვე) პროზის მწერლებიდან.

მხოლოდ ნიქს შეუძლია გამოცალკეება „ერთ ტაფიდან“. ასეთი ნიჭი, შენგელაიას პროზაში არა სჩანს და ჩემი ვაგებით, ზოგიერთი თანამედროვე მემარჯვენე მწერალი ბევრად უფრო ახალი და მემარცხენეა, ვიდრე შენგელაია.

ასეთია პრაქტიკა „მემარცხენეობისა“. ქართულ ლიტერატურაში, რომელსაც ძალიან ცოტა რამ აქვს საერთო ნამდვილ მემარცხენეობასთან.

წერილი არ იქნება საკითხის ამომწურავი, თუ ნათქვამს არ დაუმატებთ ქართულ „მემარცხენეთა“ ვაგებას მხატვრობის დარგში.

ეურნალში მოთავსებული ი. ვამრეკელის პრაქტიკა არ არის გამომხატველი მისი მხატვრული გემოვნებისა, რადგან, საერთოდ, დეკორაცია არაა მხატვრობა. მჯერა, რომ ვამრეკელის მხატვრული ალლო ეურნალში დაბეჭდილ თეატრალურ მაკეტებზე მალლა დგას და მისი მონაწილეობა ამ ეურნალში შემთხვევითია. თეორიული ვაგება ალ-

ხაზიშვილის წერილით. ცხადდება: „მემარცხენე მხატვრობის პერსპექტივები“.

მხატვრობა არის ხელოვნება თვალის (ხედვის) და ემყარება ფერს. მხატვრის შეფასება შეუძლებელია ისე, თუ არ იცი როგორ ხმარობს ფერებს. ახლანდელი წერილი-კი სულ თბილისის გარეთ დადის, განსაკუთრებით ჩერდება ფრანგ მხატვრებზე. თითქმის ყველა დასახელებულ მხატვარს და მიმართულებების შემოქმედებას თბილისი არ უნახავს. ახლანდელი კი, თბილისს არ ვასცილებია, ამიტომ არის მისი წერილი „დაწიგნული“, მშრალი და უგულვო. საკუთარ გაგებას არ იძლევა. სხვისი გაგების გადმოცემაში სტყუის და ყველა მოსაზრებები პასუხისმგებლობის გარეშე სდვას.

რაც უნახავს, იქაც უპასუხისმგებლობას იჩენს. მაგალითად, ახლანდელი გამრეკელის შესახებ ამბობს: „რეჟისორ. მარჯანიშვილთან ერთად, მან (გამრეკელმა) შექმნა თანამედროვე ქართული თეატრი“-ო და რედაქცია ამაში ვთანხმდება. ეს არის დიდი თავხედური თქმა. ქართული თეატრი ამ აღმოჩენაზე „ცოტა“ უფრო ადრე არსებობდა და პეერალ უფრო დიდხანს იარსებებს, ვიდრე ამ ჟურნალის „უკაცრავათ“ მემარცხენეები!

არ შეეგებები ჟურნალში მოთავსებულ ბიბლიოგრაფიებს და რეცენზიებს, რადგან „მიუდგომელი — შეფასების“ მემარცხენეობა, მხოლოდ საზიზღარ ღვარძლიანობისა და ერთმანეთის უაზრო ქებას არ სცილდება.

ჩემი აზრით, ამისი მთავარი მიზეზი არის: ქართული ენის და ძველი ლიტერატურის უცოდინარობა. აგრეთვე, გაბედული და კეთილშობილური გზით დაობებულ ტრადიციის მოსპობის უარყოფა.

ნამდვილი მემარცხენეობა, ქართულ ლიტერატურაში, ჯერ არ არსებობს. ამ საქმისათვის საჭიროა, თავდადებული, კულტურულად გამართული და ქართული სიციხლით ანთებული შემომქმედი.

ამრიგათ, ის ჯგუფი, რომელმაც სცადა მემარცხენეობის გეზით სვლა, — შემოქმედებაში დამარცხდა, მან ვერ შესძლო ვერც ახალი იდეოლოგიის შემოტანა ქართულ ლიტერატურაში და ვერც ენის რევილიუცია.